

**การประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชี
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**
Effectiveness Evaluation of the Internal Control of Financial and
Accounting in Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen
University.

พีรดา จงสถิตร์เกษ^{1*}

Phirada Jongsatidrak^{1*}

¹ นักวิชาการการเงินและบัญชี กลุ่มการคลังคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University.

Corresponding E-mail : phiradasr@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชีโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชีของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (2) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงิน และ (3) คณะกรรมการตรวจนับเงิน โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดการควบคุมภายในของ COSO และทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อยู่ในระดับปานกลาง โดยการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน และการประเมินความเสี่ยง อยู่ในระดับดีถึงดีมาก ขณะที่การเฝ้าด้านสารสนเทศและการสื่อสาร อยู่ในระดับปานกลาง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า การประเมินด้านกิจกรรมควบคุมและการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับควรปรับปรุง เนื่องจากระบบควบคุมการใช้ใบเสร็จรับเงินที่ใช้แล้วยังไม่ชัดเจน รวมถึงการขาดตรวจสอบการนำส่งเงินกับรายงานการนำส่งเงินเป็นประจำทุกเดือน รวมถึงกระบวนการสอบทานการปฏิบัติงานรับเงินเป็นประจำ ที่ไม่สอดคล้องกับการบันทึกบัญชีครบทุกฉบับ จึงควรมีการติดตามและประเมินผลในระหว่างปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำสำคัญ: การประเมินประสิทธิภาพ, การควบคุมภายใน, การเงินและบัญชี



บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตมนุษย์อย่างมาก โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศที่ถูกบูรณาการเข้าสู่ระบบการทำงาน ตั้งแต่ระบบชุมชนไปจนถึงระดับโลก ดังนั้นหน่วยงานหรือองค์กร จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ (เฉลิมขวัญ ทรัพย์บุญยงค์, 2554) ซึ่งการทำงานในองค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการแบ่งงานออกเป็น ส่วน ทำให้ในหนึ่งองค์กรมี ส่วนงานย่อยมากมายที่ทำงานประสานกับและเกี่ยวพันกัน ให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนและดำเนินต่อไป ได้อย่างราบรื่น โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีหน้าที่ในการพัฒนาทั้งในส่วน ของ “คน” “องค์ความรู้” และ “สังคม” ดังนั้นพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา จึงมุ่งการผลิตบัณฑิตในด้าน การจัดการเรียนการสอนและการวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและการบริการ วิชาการ เพื่อใช้องค์ความรู้พัฒนาสร้างสรรค์และจรรโลงสังคม (ฉวีวรรณ บุญคุ้ม, 2551)

มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้รับการยอมรับจากสถาบันอุดมศึกษาและองค์กรระหว่างประเทศ ตลอดจนมีผลการจัดอันดับของมหาวิทยาลัยอยู่ในลำดับที่สูง คือ อันดับ 1 ใน 400 ของโลก เมื่อพิจารณา จากผลงานทางด้านการผลิตบัณฑิต คุณภาพงานวิจัย ความเป็นนานาชาติ และความมีชื่อเสียงของ มหาวิทยาลัย ทั้งนี้จากการจัดอันดับจากองค์กรประเมินคุณภาพทั้งภายในประเทศและนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นองค์กรทางด้านการศึกษามีหน้าที่ในการผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนา ประเทศ ในขณะเดียวกันก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคมด้วย (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2562) อย่างไรก็ตามด้วยปัจจุบันมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้ออกจากการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โครงสร้างการ บริหารงานจึงต้องดำเนินงานภายใต้ระบบการบริหารจัดการตนเอง มหาวิทยาลัยจึงต้องจัดทำระบบการ ควบคุมภายในให้เป็นไปตามมาตรฐานการควบคุมภายในที่กำหนดขึ้นตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงิน แผ่นดิน ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ซึ่งได้กำหนดขึ้น โดยประยุกต์ จากระบบการควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO (The Committee of Sponsoring Organization of the Treadway Commission) ซึ่งระบบดังกล่าวเชื่อมโยงการบริหารความเสี่ยงให้สัมพันธ์กับกระบวนการ บริหารจัดการด้านยุทธศาสตร์และการดำเนินงานตามระดับสายงานควบคู่กับประเภทของความเสี่ยง ได้แก่ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ด้านปฏิบัติการ ระบบรายงาน และด้านกำกับปฏิบัติตามกฎเกณฑ์

จากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารจัดการ ตลอดจนการปรับมาตรฐานการควบคุมภายใน ให้มีความสอดคล้องกับการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย การตรวจสอบการควบคุมภายในของคณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีการตรวจสอบใน 2 ระดับ คือ การประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) และการตรวจสอบในระดับมหาวิทยาลัย โดยผลการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2550- 2559) พบประเด็นที่ผู้ตรวจสอบเข้าตรวจสอบซ้ำ ได้แก่ (1) เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและพัสดุ (2) การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลัง (3) การเบิกจ่ายเงิน งบประมาณแผ่นดินและเงินรายได้ (4) การควบคุมระบบลูกหนี้เงินยืมทดรองจ่ายและ รายงานทางการเงิน 3 เงินประจำเดือน (5) การควบคุมพัสดุ (6) การควบคุมยานพาหนะและการใช้น้ำมัน เชื้อเพลิง (7) ควบคุมระบบสารสนเทศด้านการเงินและพัสดุ (8) การตรวจสอบการบริหาร ซึ่งการตรวจสอบ ซ้ำเป็นการตรวจสอบเพื่อให้มั่นใจได้ว่าคณะฯ มีการควบคุมภายในอย่างเพียงพอหรือไม่ ซึ่งพบข้อผิดพลาด ในระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลัง มีความไม่โปร่งใสในการควบคุมภายในที่สะสม มาทุกปี และส่งผลกระทบโดยตรงต่อการบริหารของคณะฯ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์กรคิดเป็น มูลค่าหลายล้านบาท (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2557)

นำมาสู่คำถามการวิจัยที่ว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชี โดยเฉพาะระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำส่งเงินคลังของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานควบคุมภายในเพียงใด และเมื่อเปรียบเทียบการควบคุมภายในตามแนวคิดการควบคุมภายในของ COSO มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชีของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาค้นคว้า เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบความหมายของการควบคุมภายในไว้ แตกต่างกันไป โดยในปี พ.ศ. 2535 The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) คณะกรรมการของสถาบันวิชาชีพ 5 สถาบัน ในสหรัฐอเมริกา ได้แก่ (1) สมาคมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Institute of Certified Public Accountants หรือ AICPA) (2) สมาคมผู้ตรวจสอบภายใน (The Institute of Internal Auditor หรือ IIA) (3) สมาคมผู้บริหารการเงิน (The Financial Executives Institute หรือ FEI) (4) สมาคมนักบัญชีแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Accounting Association หรือ AAA) และ (5) สมาคมนักบัญชีเพื่อการบริหาร (Institute of Management Accountants หรือ IMA) ได้ออกรายงาน เรียกว่า COSO Internal Control Integrated Framework กำหนดความหมายและแม่บทของการควบคุมภายใน ได้ให้คำจำกัดความของการควบคุมภายใน คือกระบวนการปฏิบัติงานที่ถูกกำหนดร่วมกัน โดยคณะกรรมการ ผู้บริหาร พนักงาน และบุคลากรขององค์กรทุกระดับชั้น เพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่า การปฏิบัติงานตามที่กำหนดไว้จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุม โดยโครงสร้างการควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO มีองค์ประกอบอยู่ 5 ประการ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับสภาพแวดล้อมของการควบคุมเป็นรากฐานให้องค์ประกอบอื่นๆ ดำรงอยู่อย่างมั่นคง ประกอบด้วย (1) สภาพแวดล้อมภายใน (2) การประเมินความเสี่ยง (3) กิจกรรมควบคุม (4) สารสนเทศและการสื่อสาร และ (5) การติดตามและประเมินผล ทั้งนี้ได้กำหนดความหมายและแม่บทของการควบคุมภายใน ได้ให้คำจำกัดความของการควบคุมภายใน คือกระบวนการปฏิบัติงานที่ถูกกำหนดร่วมกัน เพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่า วิธีการหรือ การปฏิบัติงานตามที่กำหนดไว้ จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุม (อุษณา ภัทรมนตรี, 2550) มี 5 องค์ประกอบดังนี้

1) สภาพแวดล้อมภายใน มุ่งเน้นการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานควบคุมภายใน ทั้งในด้านระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลัง ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งตามแนวคิดของ COSO สภาพแวดล้อมของการควบคุมถือได้ ว่าเป็นแกนหลักขององค์ประกอบอื่น โดยเน้นที่จิตสำนึกและคุณภาพของคนจึงถือว่าเป็นหัวใจแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการประเมินปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของการควบคุม ระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลังของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2) การประเมินความเสี่ยง ตามแนวคิดของ COSO ได้กำหนดขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงของการควบคุมภายในไว้ 3 ขั้นตอน คือ การระบุปัจจัยเสี่ยง การวิเคราะห์ความเสี่ยง และการบริหารความเสี่ยง ดังนั้นในการประเมินการควบคุมภายในด้านการประเมินความเสี่ยงของของระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลัง ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จึงพิจารณาถึงผลกระทบและการรับมือกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการควบคุมภายใน

3) กิจกรรมควบคุม มุ่งเน้นการกำหนดนโยบายและแผนงานโดยผู้บริหาร ในการกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติ เพื่อใช้ในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับ การจัดระบบการรายงานผลการปฏิบัติงาน การควบคุมการประมวลผลข้อมูล ได้แก่ ความถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลาของ ข้อมูลสารสนเทศที่ใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร การควบคุมทางกายภาพ ได้แก่ การดูแลรักษาและป้องกันทรัพย์สินจากการทำลายหรือสูญหาย และมีสภาพพร้อมเสมอสำหรับการใช้งาน การแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างบุคคลเพื่อไม่ให้บุคคลคนเดียวปฏิบัติงานตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดและการทุจริต หรือการกระทำที่ไม่เหมาะสม

4) สารสนเทศและการสื่อสาร ผู้วิจัยจะประเมินการควบคุมภายในด้านสารสนเทศและการสื่อสาร โดยประยุกต์ตามแนวคิดของ COSO ได้แก่ ด้านสารสนเทศ ประเมินความถูกต้องสมบูรณ์ เป็นปัจจุบัน ทันเวลา มีความน่าเชื่อถือของข้อมูล ความครบถ้วนของข้อมูลในทุกด้านของระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลัง ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านการสื่อสาร ประเมิน รับส่งข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูลภายในหน่วยงาน และภายนอกหน่วยงาน และความเพียงพอของระบบสื่อสาร

5) การติดตามและประเมินผลมุ่งเน้นการกำหนดกระบวนการการติดตามผลในระหว่างปฏิบัติงาน การประเมินผลเป็นครั้งคราวตามงวดเวลา การกำหนดให้มีการประเมินการควบคุมด้วยตนเอง การประเมินโดยผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติงาน และประเมินความรับผิดชอบของผู้บริหารต่อการติดตามประเมินผล ในด้านการปรับปรุงแก้ไขการควบคุมจากผลการประเมิน และกำหนดมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงาน ตามรายงานการติดตามการประเมินผล โดยองค์ประกอบทั้ง 5 นี้ นำมาสู่กรอบแนวคิดในการวิจัยที่ว่า การปฏิบัติงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หากประเมินตามกรอบคิดของ COSO จะนำมาสู่การประเมินประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ดีขึ้น อันจะนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาต่อไป ซึ่งแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางในการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชีของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ บุคลากรผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชีของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 23 คน ได้แก่ (1) ผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 คน (2) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงิน จำนวน 3 คน และ (3) คณะกรรมการตรวจนับเงิน จำนวน 17 คน

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชีของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้

มีความสามารถในการอ่านออก เขียนได้ และไม่ต้องอาศัยการยกตัวอย่างหรือการให้คำแนะนำในการตอบแบบสัมภาษณ์จากผู้วิจัย โดยแบบสัมภาษณ์มี 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลัง ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการประเมินการควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO โดยประเด็นคำถามจะเกี่ยวข้องกับ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) สภาพแวดล้อมภายใน (2) การประเมินความเสี่ยง (3) กิจกรรมการควบคุม (4) สารสนเทศและการสื่อสาร และ (5) การติดตามผลและประเมินผล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาจะวิเคราะห์จากข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมา จากนั้นนำมาจัดทำเป็นตารางสรุปตามประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ ประกอบกับข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของการประเมินการควบคุมภายในตามหลักแนวคิดการควบคุมภายในของ COSO และทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อประเมินและเสนอแนวทางการควบคุมภายในของระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำส่งเงินคลัง ตามแนวคิดการควบคุมภายในของ COSO ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยเน้นวิเคราะห์การควบคุมภายในของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตามแนวคิดของ COSO ทั้ง 5 องค์ประกอบ ซึ่งข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ในส่วนนี้คือคือส่วนที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) องค์ประกอบในการวิเคราะห์อยู่ 3 ประการ มีรายละเอียดดังนี้ (1) การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) เป็นกระบวนการจัดการด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลเป็นระเบียบ ทั้งในทางกายภาพ เพื่อให้ข้อมูลเป็นระบบง่ายแก่การใช้งาน การจัดเก็บและการเรียกมาใช้เมื่อต้องการและทางเนื้อหา (Content) เพื่อการจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูล จัดลำดับความสำคัญและความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อพร้อมที่จะแสดงและนำเสนอได้อย่างเป็นระบบ (2) การแสดงข้อมูล (Data Display) เป็นกระบวนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยง ความเป็นเหตุเป็นผลของข้อมูล ความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ทางสังคม ที่มีอยู่จริง แล้ว (3) หาข้อสรุป (Conclusion) การตีความ (Interpretation) และการตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำตรงของผลการวิจัย (Verification) เพื่อหาข้อสรุปจากปรากฏทางสังคมโดยพิจารณาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ (Phenomenon Relationship) ที่สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยพิจารณาเฉพาะระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำส่งเงินคลัง มีผลการประเมินตามแนวคิดของ COSO 5 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้

5.1 การประเมินองค์ประกอบที่ 1 สภาพแวดล้อมภายใน

ผลการประเมินการปฏิบัติงานควบคุมภายในของระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำส่งเงินคลัง ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในองค์ประกอบที่ 1 สภาพแวดล้อมภายใน พบว่า ในภาพรวมขององค์ประกอบที่ 1 มีการปฏิบัติงานควบคุมภายใน กลุ่มผู้บริหารนั้นประเมินว่ามีการควบคุมภายในในระดับดีมาก สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มผู้บริหารมองว่าคณะฯ มีการกำหนดโครงสร้างขององค์กรและสายการบังคับบัญชาได้อย่างชัดเจน และการที่มีหน่วยตรวจสอบภายใน

ของมหาวิทยาลัยเข้าตรวจสอบการดำเนินงานของคณะฯ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ทั้งยังมีผู้ปฏิบัติงานเพียงพอต่อปริมาณงานควบคุมภายใน ดังคำกล่าวของผู้บริหารที่กล่าวว่า

“...ระบบการรับเงิน เก็บเงิน และส่งเงิน ของคณะเราถือว่าอยู่ในระดับดีมาก เพราะเรากำหนดโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน และแบ่งบทบาทของบุคลากรอย่างชัดเจน ทำให้งานออกมาดีมีประสิทธิภาพ...” [อรุณ, (นามสมมติ), ผู้บริหาร: สัมภาษณ์, 2560]

เมื่อพิจารณาจำแนกตามผู้เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มองว่าการควบคุมภายในของระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำส่งเงินคลัง มีเพียงกระบวนการพัฒนาความรู้ให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและครอบคลุม การทำงานเท่านั้นที่ควรปรับปรุง ในขณะที่ประเด็นอื่นๆ ในองค์ประกอบมีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับดีมาก อาทิ คณะฯ มีการกำหนดโครงสร้างขององค์กรและสายการบังคับบัญชาได้อย่างชัดเจน หรือคณะฯ มีการกำหนดข้อปฏิบัติและลักษณะงาน ในแต่ละตำแหน่งไว้อย่างชัดเจน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินการควบคุมภายในตามมุมมองของผู้ปฏิบัติงานที่เห็นว่าประเด็นทั้ง 2 ดังกล่าวมีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับดีมาก และเป็นที่น่าสังเกตว่ามีการประเมินกระบวนการพัฒนาความรู้ให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและครอบคลุมการทำงาน ว่ามีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับน้อย ในขณะที่คณะกรรมการตรวจนับเงิน มีการประเมินที่หลากหลาย อาทิ หน่วยตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยเข้าตรวจสอบการดำเนินงานของคณะฯ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับดีมาก รองลงมา คณะฯ มีการกำหนดโครงสร้างขององค์กรและสายการบังคับบัญชาได้อย่างชัดเจน และ คณะฯ มีผู้ปฏิบัติงานเพียงพอต่อปริมาณงานควบคุมภายใน ประเมินว่ามีการปฏิบัติงานควบคุมภายในระดับดี จึงสรุปได้ว่า การประเมินองค์ประกอบที่ 1 สภาพแวดล้อมภายใน ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นอยู่ในระดับดีมาก

5.2 การประเมินองค์ประกอบที่ 2 การประเมินความเสี่ยง

ผลการประเมินการปฏิบัติงานควบคุมภายในของระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำส่งเงินคลัง ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า ในภาพรวมองค์ประกอบที่ 2 การประเมินความเสี่ยง มีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับดี โดยทั้งกลุ่มผู้บริหารและคณะกรรมการตรวจนับเงิน ประเมินว่ามีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับดี ในขณะที่ผู้ปฏิบัติงานประเมินว่ามีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่าความเสี่ยงด้านการรับเงินของระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำส่งเงินคลัง โดยผู้บริหารประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดีเนื่องจากคณะฯ มีการปฏิบัติงานควบคุมภายใน ในด้านการมีคู่มือการปฏิบัติงานด้านการรับเงินครอบคลุมตลอดจนการแบ่งผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบในการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน การบันทึกบัญชีเงินสด และการนำเงินฝากธนาคาร การกระทบบยอดเงินสดและเงินฝากธนาคารอย่างชัดเจน ดังคำกล่าวของผู้ปฏิบัติงานที่กล่าวว่า

“...ความเสี่ยงในการควบคุมภายในของคณะฯ มีประสิทธิภาพค่อนข้างสูง นั้นหมายถึงเราแทบจะไม่มีความเสี่ยงเลย เพราะผู้บริหารวางโครงสร้างมาค่อนข้างดี ทั้งระบบการควบคุมภายใน การทำคู่มือ และอบรม รวมถึงการที่คณะแบ่งสรรปันส่วนให้บุคลากรที่รับผิดชอบมีหน้าที่ของตนเองชัดเจน ไม่สับสน...” [ตะวัน, (นามสมมติ), ผู้ปฏิบัติงาน: สัมภาษณ์, 2560]

จึงสรุปได้ว่าการประเมินองค์ประกอบที่ 2 การประเมินความเสี่ยงของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นอยู่ในระดับดี โดยกลุ่มผู้บริหาร คณะกรรมการตรวจนับเงิน และผู้ปฏิบัติงาน ให้ความเห็นตรงกันว่า การแบ่งหน้าที่ตามความรับผิดชอบในการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน การบันทึกบัญชีเงินสด และการนำเงินฝากธนาคาร การกระทบบยอดเงินสดและเงินฝากธนาคาร อย่างชัดเจน ส่งผลต่อการปฏิบัติงานควบคุมภายในที่ดี

5.3 การประเมินองค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมการควบคุม

ผลการประเมินการปฏิบัติงานควบคุมภายในของระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำส่งเงินคลังของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในองค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมการควบคุม พบว่า ในภาพรวมองค์ประกอบที่ 3 มีการประเมินว่ามีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับน้อย โดยผู้ปฏิบัติงาน ประเมินว่ามีการปฏิบัติงานและผู้บริหาร ประเมินว่ามีการควบคุมภายในในระดับปานกลาง แต่เป็นที่น่าสนใจว่า คณะกรรมการตรวจนับเงิน ประเมินว่ามีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับควรปรับปรุง สะท้อนให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานบางส่วนมองว่า ระบบควบคุมการใช้ใบเสร็จรับเงินที่ใช้แล้วยังมีความไม่ชัดเจน ตรวจสอบยาก จึงควรมีการแต่งตั้งผู้มีสิทธิอำนาจยกเลิกใบเสร็จรับเงินอย่างเป็นทางการ และควรตรวจสอบการนำส่งเงินกับรายงานการนำส่งเงินเป็นประจำทุกเดือน โดยเฉพาะกลุ่มคณะกรรมการตรวจนับเงิน ควรมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการรับเงิน และผู้ปฏิบัติงานควรมีการตรวจสอบการนำส่งเงินกับรายงานการนำส่งเงินเป็นประจำทุกเดือน ดังคำกล่าวของคณะกรรมการตรวจนับเงินที่กล่าวว่า

“...การตรวจสอบใบเสร็จของเรากลุ่มคณะกรรมการตรวจนับเงินค่อนข้างลำบาก เพราะใบเสร็จหลายรายการไม่มีและไม่ตรงกันกับจำนวนเงินที่หายไป อันเป็นผลมาจากการทำงานของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานบางส่วน ที่อาจหลงลืม ทำให้ใบเสร็จไม่ครบตามจำนวน...” [วาริ, (นามสมมติ), คณะกรรมการตรวจนับเงิน: สัมภาษณ์, 2560]

จึงสรุปได้ว่าการประเมินองค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมการควบคุมของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นอยู่ในระดับน้อย โดยกลุ่มผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน ประเมินอยู่ในระดับปานกลาง แต่เป็นที่น่าสนใจว่า คณะกรรมการตรวจนับเงิน ประเมินอยู่ในระดับควรปรับปรุง โดยเฉพาะระบบควบคุมการใช้ใบเสร็จรับเงินที่ใช้แล้วยังไม่ชัดเจน จึงควรตรวจสอบการนำส่งเงินกับรายงานการนำส่งเงินเป็นประจำทุกเดือน

5.4 การประเมินองค์ประกอบที่ 4 สารสนเทศและการสื่อสาร

ผลการประเมินการปฏิบัติงานควบคุมภายในของระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำส่งเงินคลังของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในองค์ประกอบที่ 4 สารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า มีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับปานกลาง โดยผู้ปฏิบัติงานและกลุ่มผู้บริหาร มองว่า งานการเงินและบัญชีมีระบบการจัดเก็บเอกสาร/หลักฐานการบันทึกบัญชี และสะดวกต่อการสืบค้น ยกเว้นเพียงระบบ Internet ที่มีขาดประสิทธิภาพที่เอื้อต่อการใช้งานด้านการเงิน เพราะหลายครั้งที่ระบบไม่สามารถใช้งานได้ ส่งผลให้การทำงานประสานกับส่วนงานอื่น ๆ ลำบาก และไม่สามารถเข้าถึงระบบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ และเป็นที่น่าสนใจว่า คณะกรรมการตรวจนับเงิน ประเมินว่ามีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับปานกลาง โดยเฉพาะงานการเงินและบัญชี ที่มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย สำหรับในการใช้ติดต่อกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้อย่างสะดวก แต่กลับ

ไม่สามารถนำมาใช้งานได้อย่างเหมาะสม เพราะระบบ Internet ไม่สามารถใช้งานได้ แต่อย่างไรก็ตามงานการเงินและบัญชี ยังคงมีการกำหนดสิทธิผู้ใช้งานในระบบ KKUFMIS อย่างชัดเจน รวมถึงงานการเงินและบัญชีมีระบบการจัดเก็บ เอกสาร/หลักฐานการบันทึกบัญชี และสะดวกต่อการสืบค้นดังกล่าวของคณะกรรมการตรวจนับเงินที่กล่าวว่า

“...ถึงแม้การประเมินด้านอื่น ๆ ของคณะฯ จะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ส่วนตัวกลับมองว่าด้านสารสนเทศ ค่อนข้างดีเลยนะ เพราะติดต่อกันได้สะดวกง่าย รู้เรื่อง มีระบบ KKUFMIS อย่างชัดเจน ตรวจสอบได้...” [วาริ, (นามสมมติ), คณะกรรมการตรวจนับเงิน: สัมภาษณ์, 2560]

จึงสรุปได้ว่าการประเมินองค์ประกอบที่ 4 สารสนเทศและการสื่อสารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และคณะกรรมการตรวจนับเงิน มองว่า คณะฯ มีการจัดการด้านงานการเงินและบัญชีมีระบบการจัดเก็บเอกสาร/หลักฐานการบันทึกบัญชี ที่สะดวกต่อการสืบค้น สามารถนำมาใช้งานได้จริง แต่กลับมีปัญหาหลักที่ไม่สามารถแก้ไขได้ คือ การเข้าถึงระบบ Internet ที่ล่าช้าและไม่สามารถใช้งานได้ดีเท่าที่ควร

5.5 การประเมินองค์ประกอบที่ 5 การติดตามและประเมินผล

ผลการประเมินการปฏิบัติงานควบคุมภายในของระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำส่งเงินคลังของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในองค์ประกอบที่ 5 การติดตามและประเมินผล พบว่า มีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับควรปรับปรุง โดยคณะกรรมการตรวจนับเงิน ประเมินว่าการปฏิบัติงานควบคุมภายในของระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำส่งเงินคลังของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนการปฏิบัติงานประจำปี แต่การจัดทำรายงานการใช้ใบเสร็จรับเงินทุกสิ้นปีงบประมาณ และกระบวนการสอบทานใบเสร็จรับเงินที่ใช้แล้ว ยังอยู่ในระดับควรปรับปรุงเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะประเด็นกระบวนการสอบทานการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานรับเงินเป็นประจำ ที่ไม่สอดคล้องกับการบันทึกบัญชีครบทุกฉบับ

ขณะที่กลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมองว่าการปฏิบัติงานควบคุมภายในระดับดีเพราะมีการจัดทำรายงานการใช้ใบเสร็จรับเงินทุกสิ้นปีงบประมาณที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนการปฏิบัติงานประจำปีของคณะฯ รวมถึงกระบวนการสอบทานใบเสร็จรับเงินที่ใช้แล้ว ซึ่งตรงกับการบันทึกบัญชีครบทุกฉบับ

จึงสรุปได้ว่า การประเมินองค์ประกอบที่ 5 การติดตามและประเมินผลของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน มองว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนการปฏิบัติงานประจำปีของคณะฯ ขณะที่คณะกรรมการตรวจนับเงิน มองว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับควรปรับปรุงเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะประเด็นกระบวนการสอบทานการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานรับเงินเป็นประจำ ที่ไม่สอดคล้องกับการบันทึกบัญชีครบทุกฉบับ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยพิจารณาเฉพาะระบบการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำส่งเงินคลัง โดยใช้การประเมินตามแนวคิดของ COSO 5 องค์ประกอบ พบว่า (1) สภาพแวดล้อมภายใน มีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับดีมาก เนื่องจากมีการกำหนดโครงสร้าง



ขององค์กรและสายการบังคับบัญชาได้อย่างชัดเจน (2) การประเมินความเสี่ยง มีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับดี เนื่องจากการมีการสร้างคู่มือการปฏิบัติงานด้านการรับเงินครอบคลุม ตลอดจนการแบ่งผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน (3) กิจกรรมควบคุม มีการประเมินว่ามีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับควรปรับปรุง เนื่องจากระบบควบคุมการใช้ใบเสร็จรับเงินที่ใช้แล้วยังไม่ชัดเจน รวมถึงการขาดตรวจสอบการนำส่งเงินกับรายงานการนำส่งเงินเป็นประจำทุกเดือน (4) สารสนเทศและการสื่อสาร มีการประเมินว่ามีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับปานกลาง เนื่องจากการเงินและบัญชีมีระบบการจัดเก็บเอกสาร/หลักฐานการบันทึกบัญชี และสะดวกต่อการสืบค้น แต่จำเป็นต้องปรับปรุงระบบ Internet ที่มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการใช้งานด้านการเงินมากยิ่งขึ้น และ (5) การติดตามและประเมินผล มีการประเมินว่ามีการปฏิบัติงานควบคุมภายในในระดับปานกลาง เนื่องจากระบบการสอบทานการปฏิบัติงานรับเงินเป็นประจำ ที่ไม่สอดคล้องกับการบันทึกบัญชีครบทุกฉบับ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการปฏิบัติงานควบคุมภายในของงานการเงินและบัญชี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยการประเมินตามแนวคิดการควบคุมภายในของ COSO อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในด้านการติดตามผลและประเมินผลผู้วิจัยจึงเสนอว่า ควรมีการติดตามและประเมินผลในระหว่างปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ กำหนดให้ผู้ตรวจสอบภายในรายงานผลการประเมินและรายงานการตรวจสอบโดยตรงต่อผู้บริหาร เพื่อให้ผู้บริหารสามารถติดตามแก้ไขข้อบกพร่องที่พบได้สอดคล้องกับงานของ ธิตาพร อินชุม (2554) และไพโรจน์ ดำรงค์ศักดิ์ (2553) ที่พบว่า ระบบการติดตามผลการจัดระบบควบคุมภายใน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความถูกต้องของข้อมูลทางการเงิน ทั้งยังสามารถระบุขอบเขตความรับผิดชอบหรือบทลงโทษของคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบแต่ละส่วนได้เมื่อเกิดข้อผิดพลาด

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้มอบทุนอุดหนุนและส่งเสริมการทำวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 ครั้งนี้ เพื่อการทำวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหน่วยงาน องค์กร และมหาวิทยาลัยสืบไป ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถามจนได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วง ขอขอบคุณครอบครัวของผู้วิจัย เพื่อน ๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัย ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการทำวิจัยนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยความภาคภูมิใจยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. (2557). *แผนการปฏิบัติงานประจำปี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ฉวีวรรณ บุญคุ้ม. (2551). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันราชภัฏนครปฐม*. นครปฐม: สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- เฉลิมขวัญ ครุบุญยงค์. (2554). *การวิเคราะห์รายงานทางการเงิน*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ธิตาพร อินชุม. (2554). *ปัญหาด้านการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.



- นลพรรณ บุญฤทธิ์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณะ วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพโรจน์ ดำรงค์ดี. (2553). การศึกษาปัญหาการจัดการระบบการควบคุมภายในของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2562). คู่มือการจัดทำรายงานผลฯ ตามนโยบายการกำกับ ดูแลองค์การที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). รายงานประจำปี 2561. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สุวรรณ พรหมเขต. (2558). แรงจูงใจในการพัฒนาตนเองด้านการทำวิจัยของบุคลากรสายวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. *มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*, 7(2), 68-80
- อุษณา ภัทรมนตรี. (2550). การตรวจสอบภายในสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น.